

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Brottsförebyggande rådet
Enheten för lokalt brottsförebyggande arbete
Mona Östermark Carlsson
Box 1386
111 93 Stockholm

Stockholm 2007-09-18

DNR B3.3-0536/2006 – Slutrapport
Utbildningsfilm och insatser kring anabola androgena steroider för skolan & andra utbildningsanordnare

Kunskapsmedia har tillsammans med Dopingjouren och Barrefelt Produktion färdigställt utbildningspaketet "Deffad, Rippad... Rappad – en film om anabola androgena steroider" (film + studiehandledning). Arbetet har gått bra och många har redan uttryckt sig mycket positivt kring filmen och studiematerialet.

Kartläggning

Det finns väldigt få undersökningar om missbruk av hormonläkemedel Sverige. Dopingjouren uppskattar att minst 50 000 svenska män tog anabola androgena steroider till träningen för att modulera om sin kropp år 2003.

Personalen på Dopingjouren, som dagligen pratar och har mail-kontakt med missbrukare och deras anhöriga, ser tydliga tecken på att missbruket sprider sig, både neråt och uppåt i åldrarna. Även andelen kvinnor som hör av sig till Dopingjouren har ökat. Enligt Dopingjouren är dopning ett växande folkhälsoproblem. Regeringen har också bestämt sig för att fokusera på dopning-problematiken efter ett antal uppmärksammade misshandels- och dödsfall.

Beslags- och kriminalstatistiken pekar på en ökad aktivitet vad gäller dopningsrelaterad brottslighet. Sedan 1998 är tullens och polisens beslagsuppgifter jämförbara och fr.o.m. detta år har antalet beslag mer än tredubblats medan mängderna ökat ännu mer. De två senaste årens beslag ligger på en klart högre nivå än tidigare perioder. Av kriminalstatistiken framgår att antalet misstänkta för dopningsbrott ökat sedan 1999. Att det jämfört med 1990-talets början byggts upp en marknad för dopningspreparat tycks stå klart, och att gruppen användare vuxit under perioden förefaller också troligt. Om testandet av hormondopningsmedel blivit mera utbrett bland ungdomar är det med ledning av tillgängliga undersökningar dock svårare att uttala sig om (*CAN, Drogutvecklingen i Sverige 2005*).

I tidigare undersökningar ifrån Värnplikstmaterial och enkäter ifrån elever i 9:an framgår att ca 1 % har använt dopningsmedel. Enligt CAN:s skolvaneundersökningar (*Skolelevers drogvanor 2006*) är det också ca 1 % som använt dopningsmedel. Man anar dock att mörkertalet kan var stort. Internationella studier (enl. STAD-projektet) på Gym visar på en mycket större användning, ca 12 % av de som tränar på Gym använder AAS. I Tyskland visar undersökningar användning av AAS av de som tränar på upp till 70 %.

2

Under 2006 hade Kunskapsmedia kontakt med ett stort antal AV/Mediacentraler (ca 30 st.) och dessutom ett antal skolor som påtalade att det inte fanns något uppdaterat och användbart filmmaterial att användas i undervisningssammanhang vad gäller dopning. I kontakter Kunskapsmedia tog med Dopningsjouren framkom att även de hade ett behov av ett sådant material och att de själva hade funderingar på att producera en film i ämnet för att kunna användas i samband med olika utbildningsinsatser som t.ex. kurser, mässor, seminarier etc.

Det fanns således ett stort behov hos utbildningsansvariga av utbildningsmaterial och i detta fall i form av film. Tidigare film i ämnet har varit väldigt mycket använd (över 600 st. vhs-kopior såldes under perioden 1995-1998) men har numera många år på nacken (prod.-95) och behövde uppdateras med ny information, nya lagar och mer moderna uttryckssätt för att på ett mer effektivt sätt stödja förebyggande arbete och kampen mot missbruket.

Åtgärder

Åtgärderna blev i vårt fall att producera ett utbildningspaket bestående av en ny pedagogisk, och engagerande film (+ studiehandledning) som man kan använda i utbildningssyfte för att informera om riskerna och konsekvenserna med att ta anabola androgena steroider och därefter utvärdera och marknadsföra denna.

Utbildningspaketets (film + studiehandledning) primära målgrupp är elever på högstadiet (8-9:an) och gymnasieelever, men ett flertal andra sekundära målgrupper finns också.

Målet med utbildningspaketet är att skapa ett bra diskussionsunderlag och en grundkunskap kring anabola androgena steroider (AAS) som ett led i ett förebyggande arbete med att nå ungdomar & andra i riskzonen.

Syfte

- att vara ett stöd i skolundervisningen i ämnen som Idrott & Hälsa, Samhälle och yrkesutbildningar.
- att informera myndigheter, organisationer och föreningar om dopningsmissbruket i samhället.

Inlärningsmål

- att informera om vad anabola androgena steroider är och vilka risker som finns
- att visa vilka negativa konsekvenser missbruket kan ge
- att ge råd i förebyggande syfte samt råd om hur man gör när man misstänker att någon i ens närhet missbrukar AAS.
- att bidra till en diskussion om hälsa och kroppsideal

Målgrupper

- Högstadieelever (8-9:an)
- Gymnasieelever
- Ledare och tränare inom idrottsrörelsen
- Personal inom sjukvården, polisen, tullen och kriminalvården
- Anhöriga och närstående till missbrukare av dopningsmedel
- Allmänheten
- Gym och träningsinstitut
- Landsting, kommuner och andra beslutsfattare

3

Åtgärderna är riktade dels direkt mot de aktörer som arbetar med information, upplysning och andra förebyggande åtgärder (hälso- & sjukvård, tull, polis, kriminalvård, idrottsrörelsen m.fl.) dels direkt mot de primära målgrupperna; elever & lärare samt till de som organisationerna enligt ovan riktar sig till.

Aktiviteterna som skulle genomföras var att framställa utbildningsfilmen, studiematerial, webbsida med information, trailer, informationsblad samt att genom bearbetning (utskick, telefon, e-post) kontakta nätverk, organisationer, utbildningsväsendet, hälso- och sjukvård m.fl. och informera dessa grupper och samordna olika former av utbildningsinsatser som t.ex. filmvisningar, seminarier, workshops mm. Ett antal testvisningar kommer att genomföras för att utvärdera filmen och i möjligaste mån även dess effekter. Arbetet med åtgärder samordnas med Dopingjouren.

Genomförande

Åtgärderna kan delas in i själva filmproduktionen och dess kringprodukter, och dels i de aktiviteter som följer av denna.

Genomförda åtgärder filmproduktion & studiematerial

- Research, finansiering (juni/06-nov/06)
- Manus, research medverkande och inspelningsplanering (i samarbete med Dopingjouren) – (okt/06-dec/06)
- Inspelning av huvudfilm (dec06-mars/07)
- Redigering & musikläggning av huvudfilm (mars/07-maj/07)
- Testvisningar av grovklipp version (Dopingjouren ett antal tillfällen, 2 elevgrupper, Tyresö Gym, filmfolk) (april/07-maj/07)
- Svensktextning av filmen (för de med hörselnedsättning)
Produktion av dvd-menyer och digitalisering
- Visning av trailer på Narkotikamässan i Örebro 28-29/3-07 samt utdelning av infoblad
- Färdigställande & godkännande av huvudfilm (bifogas) (maj/07)
- Produktion av trailer (juni/07) (se www.kunskapsmedia.se/1120_p_anabola.html)
- Produktion av 30-sek trailer för Dopingjouren som visades på K1-galan, visades för ca 8 000 närvarande på Hovet samt utdelning av infoblad (våren-07)
- Produktion och tryck av informationsblad (bifogas) (maj/07)
- Produktion och tryck av dvd-omslag (bifogas i samband med filmen)
Produktion av studiehandledning (bifogas i samband med filmen) (juni/07-sept/07)
- Produktion av webbsida (www.kunskapsmedia.se/1120_p_anabola.html) där även trailer, studiematerial och informationsblad finns tillgängligt för allmänheten) (juni/07)
- Information på www.dopingjouren.se kring filmen (juli/07)

Genomförda åtgärder kring utbildningsmaterialet (film + studiehandledning)

- Medverkan på K1-Galan där produktblad och trailer visades i monter
- Utvärdering av film, Rålambshovsskolan (15/5-07, klass 8, 21 elever 14-15 år)
- Utvärdering av film, St Görans Gymnasium Särskoleklass (28/5-07, 19 svar, 23 elever)
- Utvärdering av film, St Görans Gymnasium (28/5-07, 31 st. elever 16-20 år)
- Utvärdering av film (Idre 19/6-07, 32 st. elever 14-15 år)

4

Eleverna fick själva fylla i utvärderingsblanketten direkt efter filmvisningen och därefter hade vi en diskussion kring filmen och ämnet med uppföljande frågor.

- Visning av filmen för ca 40 AV/Mediacentraler (både personliga besök, filmkonferenser samt visningar över inloggad del på Kunskapsmedias hemsida) (maj/07-sept/07)
- Försäljning av ca 30 kopior och 7 streaminglicenser/kopieringslicenser* till AV/Mediacentraler, skolor och andra utbildningsanordnare (t.ex. GIH, Försvarmakten, Svensk Skolidrott, Polishögskolan, Frivården m.fl.) (*endast fram tom 15/9-07***) (maj/07-sept/07)
- Visning för CAN:s (Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning) Mediegranskningsgrupp (4 av 5 i betyg).
- Framtagning av utvärderingskort som lämnas med i varje dvd-konvolut (bifogas)
- Rapportfunktion på www.dopingjouren.se där utvärderingsuppgifter kan skickas över hemsidan
- Filmen finns i databasen på www.sli.se (Svenska Läromedel på Internet) där lärare och andra söker efter bl.a. filmer i olika ämnen
- Produktion av informationsbroschyr till landets alla högstadier och gymnasier (sept-07)
- Utskick till ovanstående (okt-07)
- Planerade aktiviteter: utskick till kontakter via Dopingjourens nätverk
- Ännu har inga utvärderingskort eller – uppgifter inkommit till Kunskapsmedia och Dopingjouren.

* Ger AV/Mediacentralen rätt att kopiera upp fritt antal vhs- och dvd-filmer samt streama filmen digitalt till uppkopplade och anslutna skolor inom sitt geografiska område (län/kommun).

** Ett stort antal offerter ligger ute och inga bredare marknadsföringsinsatser har hittills hunnit göras.

Deltagande aktörer

De aktörer som varit involverade i projektet är;

Kunskapsmedia, ansvarig projektledare och filmdistributör, Ola Björemyr

Barrefelt Produktion, ansvarig filmproducent Mari-Anne Barrefelt

Dopingjouren, faktagranskning, nätverk, åtgärder, Ann-Mari Thurelius med stöd av Anders Rahne

Det övergripande ansvaret för projektet har legat på Ola Björemyr, filmproduktionen på Barrefelt medan Dopingjouren har varit ansvarig för faktagranskningen. I stort har genomförandet skett enligt den ursprungliga planen, med någon tidsfördröjning då det var svårt att hitta medverkande f.d. missbrukare till filmen.

Utbildningspaketet (film +studiehandledning) kommer med säkerhet att leva vidare ett flertal år, både via inköpta filmer via AV/Mediacentraler, skolor, företag, organisationer och myndigheter, men även via visningar på olika seminarier och utbildningar genom bl.a. Dopingjouren.

5

Effekter

Testvisningarna för skolelever som genomfördes för att i någon mån utvärdera hur elever & andra uppfattar filmen ger endast ett litet bidrag till utvärderingen. Fler testvisningar, för- och eftermätningar och andra former av utvärdering av filmens effekter hade varit önskvärt, men inte görligt eftersom de ekonomiska, tidsmässiga och personella resurserna inte möjliggjort detta.

Nedan en sammanställning av kommentarer (finns intresse så kan utvärderingsblanketterna erhållas ifrån Kunskapsmedia). Vi gjorde ett nytt frågeformulär efter ett par visningar, eftersom frågorna delvis var upprepningar och svåra (t.ex. "Vad skulle man kunna gjort för att göra filmen bättre?", "Vad tyckte du om filmen?" "Vad tyckte du var bra med filmen? – ledande fråga).

Några exempelsvar är redovisade nedan.

Fråga 1. Vad tyckte du om filmen? (spontant)

"Wow, vilket intryck! Skitbra att man får se vad som händer."

"Den var himla bra, lärorik och bra gjord."

"Den var bra, vettig, man lärde sig mycket och insåg att det är väldigt farligt med dopning"

"Jag lärde mig många nya saker."

"Riktigt bra, mycket lärorik."

"Bra, man förstod konsekvenserna av doping när de drabbade själva berättar om sina upplevelser."

"Förmedlar sitt budskap. Enkel och bra."

"Helt Okej."

"Den var bra och intressant, den får 5 stjärnor av 5 från mig."

"Lärorik, intressant och lagom lång."

"Jag tycker att det var bra att ni visade filmen för oss som är unga för då lär vi oss tidigare."

"Fick höra riktiga missbrukare. Trovärdigt."

"Att man hade med folk som verkligen hade varit med om det och inte bara folk som sa "nej det är fel, gör inte så"."

Fråga 2. Har du lärt dig något genom att se på filmen?

"Man lärde sig att det var farligt, mycket biverkningar som jag inte visste om"

"Ja, bl.a. konsekvenserna för alla inblandade"

"Ja, att doping är mycket farligare än jag trodde."

"Konsekvenser och biverkningar."

"Nja, kunde redan det. Men det blev jättebra diskussion sen med Sandra o Mikaela."

Fråga 3. Vad skulle man kunna gjort för att göra filmen bättre?

"Kanske visa mer vad som händer med kroppen."

"Filmen kunde varit lite längre."

"Man kunde ha med kvinnliga missbrukare."

"Se någon som använder steroider. Se vreden in action liksom."

"Visa mer bilder på bieffekterna, t.ex. acnen, bitchtitsen mm. Det skulle nog få fler att avstå."

"Lite kortare, den blev mindre intressant i slutet."

Fråga 4. Tror du att filmen kan bidra till att minska eller förhindra användandet av AAS? (Hur?)

"Tror att den kan påverka folks tankar om doping. Visar ju även att det inte påverkar de som tar doping utan de runt omkring också."

"Ja absolut. Eftersom man genom filmen får reda på alla hemska konsekvenser. Innan trodde jag bara att anabola gjorde så att musklerna växte."

"Ingen aning, tror det efter allt negativt om anabola man lärt sig."

"Nja? den **kan** påverka tankar."

"Ja, man ser ju hur det blir i slutet med alla biverkningar."

"Ja, man fick reda på vad som händer med kroppen, och så vill nog ingen ha det."

"Jag tror att det får folk att tänka efter, om det verkligen är värt."

"Visa filmen till fler klasser" (kanske lite äldre) (*Elev i 8:an*)

Fråga 5. Är det något du saknar eller inte förstår?

"Nej."

"Skulle kunnat vara lite längre, annars toppen."

"Nej, filmen var bra och förklarade bra så att man förstod." (*tjej 14 år*)

"Nej, eller det gick lite fort ibland, eller så kanske det är jag som är seg!"

"Hur ser preparaten ut?"

"Fler bilder på fysiska biverkningar."

"Ta med tjejer som har tagit steroider."

Fråga 6. Varför ska man titta på den här filmen?

"För att det är viktigt att få folk att inse att det är farligt."

"För att lära sig mer om anabola."

"För att förstå allvaret i drogerna."

"För att den är lärorik. Ska egentligen visas i alla sportföreningar och skolor."

"För att man inte ska börja med droger."

"För att man kan lära sig vad som händer med kroppen, och vilka biverkningar som finns."

"Om man har tankar på att dopa sig ska man se den här filmen."

Det var i princip inga som varken i diskussionen efter filmvisningen eller på utvärderingsblanketterna (som var anonyma) var negativa eller hade svårt att förstå filmen. Många var väldigt positiva och uttryckte sig kraftigt gillande både över filmen och visningen/diskussionen. Kanske blev svaren än mer positiva då vi närvarade på visningarna. Men även visningen i Idre utan medverkande från filmteamet gav överlag positiva svar.

Tanken med testvisningarna var att ta reda på om eleverna a) förstod filmen och kunde ta till sig dess budskap och innehåll och b) om de ansåg att den har bidragit till ökad kunskap och därigenom minskad användning av AAS, vilket i sin tur skulle kunna bidra till att förebygga brott och otrygghet. Denna (långa) kedja är naturligtvis svår att följa och bevisa, att ta reda på exakt vilka effekter själva filmen bidrar med.

Den stora effekten är sannolikt att man tar upp och diskuterar frågeställningarna i utbildningssammanhang på ett enklare sätt när en film finns som stöd, annars kanske man överhuvudtaget inte skulle ta upp frågan, eftersom det verkar saknas kunskap ute hos bland annat skolorna hos de vi pratat med och via Dopingjourens arbete.

7

En positiv effekt är att Dopingjouren numera har en pedagogisk och uppdaterad film som de dels själva kan använda i olika utbildnings- och informationssammanhang, dels kan hänvisa till då de inte har möjlighet att själva medverka vid olika utbildningar & seminarier över landet. Vi kan också hoppas att utvärderingskortet och formuläret på Dopingjourens hemsida genererar ytterligare feedback.

De viktigaste lärdomarna är:

- det var mycket svårt och tidskrävande att få f.d. missbrukare att ställa upp i filmen (tabubelagt)
- det var omöjligt att hitta några tjejer som ville ställa upp (få + ville inte)
- behovet har visat sig motsvara våra uppskattningar, ett stort antal föreningar & organisationer har tagit del av information om filmen (informationsblad, trailer etc.) via mässor, webbsidor, föredrag, utskick) och visat stort intresse för denna
- intresset för filmen har varit mycket stort för filmen (se ovan)
- ett stort antal aktörer har redan nu köpt filmen då lanseringsarbetet knappt påbörjats (t.ex. har de flesta AV/Mediacentraler som sett filmen också köpt den)
- det är svårt att utvärdera exakt vilka effekter en film kan bidra med i brottsförebyggande syfte, eftersom effekterna av filmen är svår att skilja ifrån andra åtgärder och dessutom svårt att mäta och följa upp långsiktigt.

Vill ni veta mer om projektet är det bara att höra av sig till undertecknad.

Stockholm 2007-09-18

Vänligen

Ola Björemyr
073-800 90 30
ola.bjoremyr@kunskapsmedia.se
www.kunskapsmedia.se

Bilagor:

- 1 st dvd film "Deffad, Rippad... Rappad – en film om anabola androgena steroider"
- 1 st studiehandledning (ligger i dvd-konvolutet)
- 1 st utvärderingskort (ligger i dvd-dokumentet)
- 2 st informationsblad
- 2 st utvärderingsblanketter (för elever)
- 1 st Ekonomisk rapport